

Maisteriksi teollisen muotoilun yksiköstä

LAUDATURTUTKIELMA

Marketta Heinonen, 10335

Teollisen muotoilun yksikkö

Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta

Laudaturseminaari, 3 ov

25.5.2004

SISÄLLYS

1. Johdanto

2. Lapin yliopiston teollisen muotoilun yksikkö

2.2 Lapin yliopiston toimintaympäristö

2.2.1 Kolmas tehtävä

2.2.2 Rovaniemen Design-strategia

2.2.3 Designum

3. Nettikysely ja haastattelut

4. Opiskelu

4.1 Oma opiskeluaika

4.1.1 Valmistuminen ja opiskelun aikana hankittu työkokemus omalta alalta.

4.1.2 Työelämässä hyödylliseksi osoittautuneet opinnot.

4.1.3 Sivuaineet

4.1.4 Lisäkoulutus

4.2 Teollisen muotoilun koulutusohjelman kehittämisehdotuksia

4.2.1 Avainasiat

4.3 Ohjeita nyt opiskeleville

5. Työelämä

5.1 Ensimmäinen työpaikka

5.2 Työhistoria

5.3 Teollisen muotoilijan työ vastanneiden kuvaamana

5.3.1 Vapaata ja luovaa

5.3.2 Kiireistä, byrokraattista ja määräaikaista

5.3.3 Yhteistyötä

6. Tulevaisuus

6.1 Ammatillinen tulevaisuus

6.2 Tutkimus edellytys osaamisen kehittymiselle

6.3 Muotoilu yhdistää osaamisen innovaatioksi

6.4 Yhteistyöllä tuloksiin.

7. Yhteenveto

Lähteet

Liitteet

1. Johdanto

Syksyllä 2004 on Lapin yliopiston teollisen muotoilun yksikkö toiminut kymmenen vuotta. Juhlavuotena haluttiin katsoa menneeseen ja suunnitella tulevaa. Entisiä oppilaita pyydettiin vastaamaan netissä olleeseen kyselylomakkeeseen. Heitä pyydettiin kuvailemaan työtään, ja heiltä kysyttiin, millaisena he näkevät ammatillisen tulevaisuutensa. Lisäksi haluttiin tietää, millaisena entiset oppilaat näkevät - nyt työelämässä jo olleina - saamansa koulutuksen. Kysyttiin, onko koulutus vastannut työelämän tarpeisiin ja mihin suuntaan koulutusta heidän näkökulmastaan katsottuna kannattaisi kehittää. Tarkastelen tässä tutkielmassa vuodenvaihteessa 2003 –2004 tekemäni nettikyselyn tuloksia. Niiden lisäksi käsittelen Muotoilu 2005! –ohjelmassa muotoilun opetukselle asetettuja tavoitteita.

Muotoilijan ammatti on kiinni ajassaan, ja kullakin ajalla on omat vaateensa, jotka näkyvät alan koulutuksessa. Valtion Muotoilu 2005!-ohjelmassa ajan vaateeksi on määritelty tavoite nostaa muotoilun avulla Suomen kansainvälistä kilpailukykyä. *”Muotoilun strategisen roolin hallitsevien osaajien kouluttamiseksi on paneuduttava myös opetussuunnitelmien sisällölliseen kehittämiseen. Yliopistotasoista opetusta tulee laajentaa painottaen kuluttajamarkkinoiden, yhteiskunnallisen kehityksen, tuotantorakenteen muutoksen, designintensiivisten liiketoimintaprosessien ja kulttuuristen innovaatioiden hallintaa. Opetuksen kehittäminen edellyttää muotoilun käsitteen laventamista kansallisen tuotannon kilpailukykyä, innovaatiojärjestelmää ja sen kansainvälistymistä tukevaksi.”* (Muotoilu 2005! 2000, 29.)

Lapin yliopiston teollisen muotoilun yksikön koulutusohjelmat ovat kymmenen toimintavuoden aikana olleet jatkuvan arvioinnin kohteena. Tulevaisuudessakin kannattaa suhtautua myönteisesti havaittuihin muutostarpeisiin koulutusohjelmassa. Tosin kriittisen arvioinnin mahdollistaa vasta tietty ajallinen jatkuvuus. Tehty nettikysely antoi mahdollisuuden kuulla mielipiteitä koulutuksen kehittämistarpeista teollisen muotoilijan arjen näkökulmasta.

Vuoden 2004 alussa teollisen muotoilun yksiköstä maistereiksi valmistuneita henkilöitä oli 44 kpl. Juhlavuoteen liittyvään nettikyselyyn heistä vastasi 25 kpl. Vastanneet kertoivat olevansa mielenkiintoisissa ja haastavissa työtehtävissä ja näkivät tulevaisuutensa työelämässä valoisana. Työn ikäviksi puoliksi mainittiin kiire, byrokratia ja työsuhteiden määräaikaisuus. Työelämässä muotoilun perustaidot olivat osoittautuneet kaikkein hyödyllisimmiksi opituiksi asioiksi. Erityisen tarpeellisiksi vastanneet henkilöt olivat kokeneet kaikki esittämiseen liittyneet kurssit. Tulevaisuudessa opetusta voisi vastanneiden mielestä kehittää lisäämällä tutustumiskäyntejä yrityksiin sekä teollisen muotoilun erityisosaajien pitämiä kursseja. Entisten oppilaiden mielestä kaikkein eniten oppilaat hyötyvät pitkistä projekteista, jotka toteutetaan yhteistyössä yritysten kanssa. Teollisen muotoilijan työssä korostuu yhteistyö erialojen asiantuntijoiden kanssa. Yhteistyötaitoja pitäisikin vastaajien mielestä opetella jo opiskeluaikana.

2. Lapin yliopiston teollisen muotoilun yksikkö

Osa teollisen muotoilun yksikön perustaa on siihen yhdistetty Rovaniemen taide- ja käsiteollisuusoppilaitos Rotko, jonka entisissä tiloissa yksikkö toimii. Nykyiselle teollisen muotoilun yksikkö on kehittynyt osana taiteiden tiedekuntaa. *”Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta on Suomen ainoa yliopistollinen taideteollisen alan tiedekunta. Taiteiden tiedekunta on perustettu 1.8.1990 silloisena taideosastona. Syksyllä 1996 tiedekuntaan yhdistettiin Rovaniemen taide- ja käsiteollisuusoppilaitos (ROTKO). Nykyisin tiedekunnassa toimii viisi yksikköä: taidekasvatuksen yksikkö, mediatieteen yksikkö, teollisen muotoilun yksikkö, tekstiili- ja vaate suunnittelun yksikkö, taide- ja kulttuuriopintojen yksikkö.”* (Esittely, päivitetty 2002, Satta-Hakso.)

Koulutusohjelmassa teollinen muotoilu määritellään seuraavasti: *”Teollisella ja taideteollisella muotoilulla tarkoitetaan tuotteiden, palveluiden ja ympäristön esteettisen ja toiminnallisen laadun parantamista ja inhimillisten tarpeiden huomioon ottamista tuotekehityksessä. Muotoilija toimii yhteiskunnan ja tuotantoelämän linkkinä, tunnistaen kuluttajan tarpeita ja muokaten tämän tiedon pohjalta tuotteita aiempaa paremmiksi. Teollisen muotoilijan työhön liittyy monitieteistä osaamista ja yhteistyötä.”* (Tuomaala 2003, 70)

Taiteen maisterin tutkinnon laajuus on 180 opintoviikkoa. Yleisopinnot koostuvat kieli- ja viestintäopinnoista sekä kulttuuri- ja taideopinnoista. Teollisen muotoilun aineopinnot antavat yleiset taiteelliset, metodiset ja tieteelliset valmiudet tuote- ja ympäristösuunnittelun ammattitehtäviin. Syventävät opinnot kehittävät valmiutta itsenäiseen tiedon hankintaan ja soveltamiseen. Taiteen maisterin tutkintoon johtavien opintojen päätteeksi suoritetaan pro gradu -tutkielma. Sivuaineopintoina on mahdollista suorittaa taiteiden tiedekunnan muiden laitosten sekä muiden tiedekuntien (myös muissa yliopistoissa) opintokokonaisuuksia. (Teollisen muotoilun koulutusohjelma, päivitetty 2003, Mella.)

Taiteiden tiedekunnan lisäksi muotoilun opiskelijalla on mahdollisuus hyötyä Lapin yliopiston muiden tiedekuntien osaamisesta. Hyvä esimerkki yhteistyöstä eri tiedekuntien välillä on KyläElvi -hanke, jossa selvitetään ikääntyneiden asumista maaseudulla. Tutkimushankkeen monitieteellisessä työryhmässä ovat edustettuina arkkitehtuuri, kasvatustieteet, kulttuuriantropologia, sosiaalityö, sosiologia, teollinen muotoilu sekä tekstiili- ja vaatetusala. (KyläELVI. Hanke – esittely, s.a.)

Nykyisellään taiteiden tiedekunta toimii fyysisesti erillään muista Lapin yliopiston tiedekunnista, mutta lähitulevaisuudessa rakennettavan yliopiston lisärakennuksen myötä se on jatkossa saman katon alla muiden tiedekuntien kanssa. Tulevaisuus näyttää, merkitseekö tämä entistä tiiviimpää yhteistoimintaa eri tiedekuntien välillä.

2.1 Lapin yliopiston toimintaympäristö

Suomessa taidealan yliopistotasoista koulutusta järjestetään Lapin yliopistossa ja Taideteollisessa korkeakoulussa Helsingissä. Oppilaitosten toimintaympäristöt ovat hyvin erilaiset (kuva 1). Pääkaupunkiseutu tarjoaa Taideteolliselle korkeakoululle Lappia paremmat mahdollisuudet luoda yhteistyöverkostoja yrityksiin, muihin oppilaitoksiin, tutkimuslaitoksiin ja kulttuuripuolen toimijoihin. Määrällisesti mahdollisuuksia on pohjoisessa paljon vähemmän. Kansainvälisten yhteyksien luomisessa molemmilla yliopistoilla on yhtäläiset mahdollisuudet. Lapin yliopiston pohjoinen sijainti voi jopa olla asia, joka lisää ulkomailla kiinnostusta yliopistoa kohtaan.

Yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, julkisten tutkimuslaitosten ja teknologiakeskusten verkosto

- Yliopisto
- Yliopiston sivutoimipiste
- Ammattikorkeakoulu
- Ammattikorkeakoulun sivutoimipiste
- VVT tai muu julkinen tutkimuslaitos
- Julkisen tutkimuslaitoksen sivutoimipiste
- Teknologiakeskus

(kuva 1)

Ilmeistä on, että yliopistojen tehtäväkenttä on laajenemassa, mikä ilmenee puhuttaessa niiden kolmannesta tehtävästä opetuksen ja tutkimuksen lisäksi. Yliopistoja pyritään valjastamaan lähialueidensa elinkeinoelämän vetureiksi. Rovaniemellekin on laadittu oma Design-strategia. Verkottumista pyritään tukemaan myös Designiumin kaltaisilla hankkeilla.

2.1.1 Kolmas tehtävä

Osaamisyhteiskunnassa yliopistojen kansantaloudellinen rooli kasvaa, koska taloudellinen menestys nojaa tietoon ja osaamiseen. Yliopistojen perinteisten tehtävien - perustutkimuksen ja ylimmän opetuksen - ohella on alettu puhua yliopistojen ”kolmannesta tehtävästä”, eli ympäröivän yhteiskunnan palvelemisesta. Professori Ilkka Virtasen mukaan kolmannen tehtävän hoitaminen edellyttää sitä, että kaksi perinteistä ydintehtävää, eli tutkimus ja opetus on hoidettu hyvin. Kolmas tehtävä on näin kansainvälisessä tiedeyhteisössä syntyneen tiedon siirtämistä, levittämistä ja soveltamista yhteiskunnan ja erityisesti alueen tarpeisiin. Virtasen mielestä tehtävän toteuttamisen ohjenuoraksi sopiikin vanha yritysmaailmasta tuttu viisaus: Think globally, act locally! (Virtanen 2002)

Lapin yliopiston strategisissa tavoitteissa kolmas tehtävä näkyy sitoutumisena tavoitteeseen kehittyä johtavaksi pohjoisen osaamisen keskuksi. Alueen elinkeinorakenne huomioidaan tavoitteessa kehittää palvelu-/elämystuotannon asiantuntijuutta. Paitsi vahvistaa osaamista entisissä elinkeinoissa, yliopisto haluaa myös luoda edellytyksiä uusille elinkeinoille tieteen, taiteen ja teknologian välisellä yhteistyöllä. Lisäksi yliopistosta halutaan luoda rakentavan henkisen kasvun ympäristö henkilökunnalle, opiskelijoille ja kaikille muille sen toimintaympäristöön kuuluville. Koulutusta halutaan myös tarjota yhä useammille lappilaisille. (Suunta tulevaisuuteen, Lapin yliopiston strategia 2010, päivitetty 2004, Kontio.)

2.1.2 Rovaniemen Design-strategia

Lapin alueelle on laadittu oma Muotoilu 2005! –ohjelmaan perustuva muotoilustrategia, jossa huomioidaan alueen elinkeinorakenne. Rovaniemellä on vain noin 10 kansainvälisillä markkinoilla toimivaa yritystä, joissa design kuuluu yrityksen ydintoimintoihin. Elinkeinoelämälle muotoilu-, tuotesuunnittelu- ja tuotekehityspalveluja sekä graafisia palveluja tuottavia pieniä palvelutoimistoja on yhteensä noin 10. Kansainvälisillä markkinoilla toimivia muotoilutoimistoja ei Rovaniemellä ole. Design Park -yrityspuisto on toiminut vuodesta 1996 lähtien taiteiden tiedekunnan yhteydessä. Design Park tukee taiteiden tiedekunnan opiskelijoiden yrittäjäyysuunnitelmia. Elinkeinokehittäjä *eero* Innovaatio -yrityshautomon on vuonna 1996 Rovaniemelle perustettu innovatiivisten yritysten käynnistämiseen erikoistunut kehittämysyksikkö, joka tarjoaa asiakkailleen asiantuntija-apua innovaatioihin perustuvan yritystoiminnan käynnistysvaiheessa sekä koulutusta yritystoiminnan hallintaan. (Muotoilu 2005! –ohjelman seurantaryhmän väliraportti 2002, 10-11.)

2.1.3 Designium

Lapin yliopisto on mukana Designium -hankkeessa. Designium on muotoilun innovaatiokeskus, jonka toiminta perustuu Taideteollisen korkeakoulun, Lapin yliopiston, Teknillisen korkeakoulun ja Helsingin kauppakorkeakoulun kiinteälle yhteistyölle sekä näiden yhteistyölle muiden yliopistojen, ammattikorkeakoulujen, yritysten ja julkisyhteisöjen kanssa. Designium -hankkeen tavoitteena on kehittää kansallista muotoilupolitiikkaa ja parantaa tutkimus- ja innovaatiotoiminnan kautta teollisuuden kilpailukykyä. (Muotoilu 2005! –ohjelman seurantaryhmän väliraportti 2002, 9.)

3. Nettikysely ja haastattelut

Entisiin oppilaisiin otettiin yhteyttä sähköpostitse. Varsinainen kysely oli netissä vuodenvaihteessa 2003 – 2004. Kysely sisälsi sekä avoimia kysymyksiä että vaihtoehtokysymyksiä. Kyselyyn vastanneita henkilöitä oli 25 kpl, joista naisia oli 8 ja miehiä 17. Vastanneiden syntymäajat vaihtelivat välillä 1966-1978. Opiskeluun liittyen kysyttiin kokemuksia omasta koulutuksesta, kehitysehdotuksia koulutukselle ja ohjeita nykyisille opiskelijoille. Työelämässä toimimisesta kysyttiin ensimmäisen työpaikan saantiin vaikuttaneista asioista, pyydettiin kuvaamaan nykyistä työtä ja kysyttiin tulevaisuuden näkymistä. (liite 1).

Kyselyjen lisäksi haastateltiin kolmea teollista muotoilijaa. Lyhyissä (10-15 min.) vapaamuotoisissa haastatteluissa haastateltavia pyydettiin kertomaan omasta työstään. Haastateltujen työympäristöt ovat erityyppisiä: virkamies toimii alueellisen kehittämisen organisaatiossa, yrittäjällä on yhden miehen muotoilutoimisto, projektivetäjän hankkeiden osallistajat ovat sekä yritys- että yliopistomaailmasta.

Kyselyjen ja haastattelujen tuottama aineisto, eli kyselyjen vastaukset ja nauhoitetut haastattelut, on jaettu kolmeen pääluokkaan: opiskelu, työelämä ja tulevaisuus. Nettikyselyllä ja haastatteluilla ei pyritty tuottamaan tutkimusaineistoa, vaan kyse oli pikemminkin selvityksestä, jota voi käyttää lähtökohtana keskustelulle muotoilun koulutuksen muutostarpeista. Tulevaisuutta on helpompi suunnitella, kun on selvillä menneestä.

4. Opiskelu

Nettikyselyyn vastanneet kertoivat ensiksi omista opiskelukokemuksistaan, antoivat seuraavaksi kehitysehdotuksia koulutukselle ja antoivat lopuksi neuvoja nyt opiskeleville henkilöille. Kaikkein innostuneimmin vastaajat kommentoivat koulutusohjelman kehittämistarpeita. Hauskimmat vastaukset ovat ”ohjeita opiskelijoille” -osuudessa. Vastauksia lukiessa kannattaa huomioida, että niinkin lyhyen ajan kuin kymmenen vuoden sisällä on koulutuksen sisältö muuttunut jonkin verran. Vastanneet henkilöt ovat joiltakin osin saaneet erilaisen koulutuksen verrattuna tällä hetkellä opiskelemissa oleviin. Näyttäisi myös siltä, että vastanneilla on ollut nykyistä paremmat mahdollisuudet hankkia opiskeluaikanaan oman alansa työkokemusta.

4.1 Oma opiskeluaika

4.1.1 Valmistuminen ja opiskelun aikana hankittu työkokemus omalta alalta.

Vastanneista puolet on valmistunut viiden vuoden sisällä opiskelun aloittamisesta. Kuusi vuotta valmistumiseen on kulunut 40 %:lla ja kahdeksan vuotta 10 %:lla vastanneista. Valmistumisajat ovat nopeita, kun huomioidaan, että yhtä lukuun ottamatta kaikki vastaajat ovat työskennelleet opiskeluaikana. Kahdeksan vuotta on kulunut kahdella opiskelijalla, ja

he molemmat ovat työskennelleet kaikilla kyselyssä mainituilla tavoilla, eli satunnaisesti, osa-aikaisesti ja kokoaikaisesti opiskeluaikana sekä lisäksi kesäisin. Vastanneista lähes kaikki olivat työskennelleet useammalla kuin yhdellä tavalla, ja silti valmistumisajat olivat nopeita. Kenties mahdollisuus saada työkokemusta omalta alalta on tukenut opiskelua? Tarkemman kuvan saamiseksi valmistumisajoista olisi pitänyt kysyä, oliko opintoihin kuulunut myös vaihto-opiskelua ulkomailla ja sitä, kuinka paljon opiskelijat ovat yhteensä suorittaneet opintoviikkoja.

TYÖSKENTELY OPISKELUAIKANA JA VALMISTUMISAIKA						
vastaaaja	satunnaisia keikkatöitä	kesätyöt	osa-aikatyö opiskeluvuokausina	kokoaikatyö opiskeluvuokausina	artenomin tutkinto ennestään	valmistumisaika vuosina
1	x					3,5
2	x	x	x			4,5
3	x					4,5
4	x	x				6
5	x	x	x		x	4
6	x	x			x	2
7			x			6
8	x					6
9			x	x		5,5
10	x	x	x	x		8
11		x				6
12			x		x	3
13	x		x			3,5
14	x	x	x		x	1,5
15		x				5
16		x	x			4
17	x					6
18		x	x	x		5
19	x	x			x	3
20		x	x		x	3
21		x	x	x		4
22	x	x	x	x		6
23						6
24	x	x	x	x		6-8
25	x	x	x			5

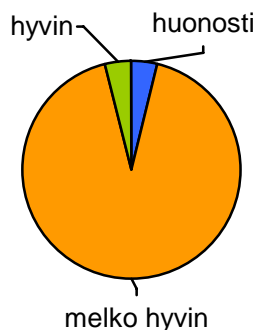
4.1.2 Työelämässä hyödylliseksi osoittautuneet opinnot.

Eniten vastanneet arvostivat ns. muotoilun perustaitojen oppimiseen liittyneitä oppiaineita. He pitivät tällaisina materiaalien ja valmistustekniikoiden tuntemusta, muotoilun menetelmien ja työskentelytapojen hallintaa, ideoinnin oppimista sekä esitystekniikkaa.

Yksittäisistä oppiaineista mainitaan useimmiten esittämiseen liittyneet kurssit. Niitä ovat hyvinä pidetyt CAD-opinnot, piirtäminen, digitaalinen kuvankäsittely, visualisointikurssit, tekninen piirtäminen, kirjallinen ja suullinen esitystekniikka, taideopinnot, pienoismallien rakentaminen ja valokuvaus.

Toisaalta vastauksissa korostuu muotoilu-prosessin hallinnan oppiminen alusta loppuun asti. Tuotekehityksen vaiheet on parhaiten opittu projekteissa. Myös TM 1 - 4 -kurssit ovat olleet opettavaisia.

MITEN OPISKELU ON VASTANNUT TYÖELÄMÄN TARPEISIIN?

Mistä opinnoista on ollut eniten hyötyä työelämässä?

Luovan työskentelytavan opettelu.

Opinnot, joissa tehtiin mm.

konseptisuunnittelua esim. yrityksille.

Suunnittelutaito.

Tekninen piirtäminen – tekniset ratkaisut.

Materiaalioppi.

Pienoismallien rakennus.

Värioppi.

Piirtäminen ja maalaaminen.

Erilaisten materiaalien työstäminen.

Gradun teosta.

Yritysten kanssa toteutetuista projekteista.

Cad-opinnot.

Tutkimukseen ja konseptisuunnitteluun liittyvistä opinnoista.

Kaikista opinnoista, joissa on

konkreettisesti valmistettu tuotteita.

Kuvanrakentamisen perusteista

Paketti toimi kokonaisuudessaan hyvin, en osaa eritellä

Graafista silmää kehittäivistä kursseista.

Valmistustekniikoita ja eri materiaaleja käsittelevistä opinnoista.

4.1.3 Sivuaineet

Vastaajat olivat suorittaneet monenlaisia sivuaineita. Yhdistävä tekijä oli se, että muutamat eivät olleet valinneet mitään kokonaisuutta vaan kiinnostavia aineita sieltä täältä. Sivuaineita olivat esimerkiksi seuraavat: taideaineet, markkinointi, tutkimukseen liittyvät kurssit, media- ja suunnitteluteknologian opinnot, opettajan pedagogiset opinnot, sosiologia ja design management. Nyt opiskeleville suositeltiin sivuaineiksi markkinointia ja design managementia.

4.1.4 Lisäkoulutus

Lisäkoulutuksessa oli ollut harva, mutta monet suunnittelivat sen hankkimista. Vastaajista 18 arvelee tulevaisuudessa tarvitsevansa jotain täydentävää koulutusta, ja 7 on jo hankkinut sitä. Vastaamatta jätti yksi henkilö. Tohtoriksi opiskelevia vastanneiden joukossa on kaksi. Vastanneiden mielestä he tarvitsevat eniten koulutusta kielissä ja kaupallisissa aineissa. Lisää tietoa oli hankittu tai oltiin aikeissa hankkia seuraavista aiheista: ohjelmistoihin liittyvä koulutus, informaatioteknologia, materiaalitekniikka, uusien suunnittelu- menetelmien opiskelu, mallinnus, design management, strateginen suunnittelu, markkinointi, esitystekniikka, trenditietous, tulevaisuudentutkimus, konseptisuunnittelu, IDBMpro (International Design Business Management for Professionals), koulutus, hallintotieteet, yrityksen liiketoiminta, johtamistaidot, esimieskoulutus, tohtorinopintoihin liittyvät aiheet ja kasvatustiede.

Kaupallisen koulutuksen tarve on noussut aiemmissakin selvityksissä esille. Muotoiltu etu II -raportissa suunnittelijoiden vahvuuksista ja heikkouksista kirjoittava Rindel sanoo, ettei taideteollinen koulutus anna riittävästi oman osaamisen myymisen valmiuksia eikä myöskään toimeksiantajien ja yhteistyökumppanien liiketaloudellisten toimintatapojen ja realiteettien ymmärtämisen valmiuksia. Raportissa ehdotetaan, että koulutuksessa tulisi olla liiketoimintaan liittyvää opetusta. (Rindel 1998, 122.)

Taideteollisen korkeakoulun muotoilun tutkimuslaitos tutki vuonna 2001 muotoilutoimialaa Suomessa. Selvitykseen osallistui sisustusarkkitehteja, graafisia

suunnittelijoita ja teollisia muotoilijoita. Heiltä kysyttiin muun muassa kiinnostusta lisäkoulutukseen. Kyselyn perusteella teollisia muotoilijoita kiinnosti eniten kaupallinen lisäkoulutus. (Tuovinen 2001, 30.)

4.2 Teollisen muotoilun koulutusohjelman kehittämisehdotuksia

4.2.1 Avainasiat

Muotoilijan ammatti on moninainen. Niinpä koulutuksen kehittämistarpeista kysyttäessä vastauksissa näkyy oman urapolun vaikutus. Ehdotuksissa on toisilleen täysin vastakkaisiakin ajatuksia, joista esimerkkeinä ovat seuraavat vastaukset:

- *”Vähentäisin ”askartelukursseja” (mallinrakennus, puutyö, metalli jne.).”*
- *”Kädentaito on tärkein, pienoismallin ja prototyypin rakentaminen ja eri materiaaleihin tutustuminen tärkeää.”*

Silti vastauksista löytyi myös yhteisiä linjoja koulutuksen kehittämiseksi. Avainasioita oppimiselle ovat vastanneiden mielestä seuraavat: suuntautumisvaihtoehdot, pitkät projektit, yritysyhteistyö, opettajien ammattitaito, sosiaalisten taitojen opettelu, kaupallisuuden oivaltaminen ja tutkimuksen sekä materiaali- ja menetelmätaitojen oppiminen.

Keinoina kehittää koulutusta vastaajat näkivät taideteollisen ja teollisen muotoilun erottamisen erillisiksi koulutusohjelmiksi. Osa vastaajista toivoi lisää tutkimuksen opetusta. Monien mielestä tarvitaan valmistus- ja materiaalitekniikoiden oppimista, teknisiä ”insinööritaitoja”, mallinnuksessa pidemmälle eteneviä kursseja ja esitystaitoa. Vastauksista löytyy toive pitkistä projekteista, joissa edetään ideasta kuluttajalle asti ja tehdään yhteistyötä mm. toisten muotoilijoiden, insinöörien ja markkinointi-ihmisten kanssa. Yhteistyökykyä ja sosiaalisia taitoja tarvitaan käytännön työelämässä, ja niiden kehittämiseen pitäisi vastaajien mielestä kiinnittää opetuksessa huomiota. Opettajilta toivottiin vankkaa ammattitaitoa käytännön työelämästä sekä kontakteja Suomen muotoilukenttään ja yritysmaailmaan. Varsinkin professorin työ nähtiin PR-henkilön

työnä. Olisi tärkeää saada oman alansa erityisosaajia vieraileviksi opettajiksi. Vastaajien mielestä kannattaisi tehdä myös enemmän yritysvierailuja ja sellaisia projekteja, joissa on jokin yritys mukana. Yhteistyöprojektit yritysten kanssa opettavat markkinointia ja tuotteistamista sekä edellyttävät opiskelijoita jo opiskeluaikana viimeisteltyä lopputulosta.

Muotoilualan koulutuksesta tehdyssä raportissa todetaan seuraavasti: *”Koulutusresursseissa kehitys esim. alan yliopistoissa on sen suuntainen, että yhä suurempi osa rahoituksesta tulee hankebudjeteista. Esim. Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnan ulkopuolisen rahoituksen suhteellinen osuus on suurempi kuin Teknisellä korkeakoululla. Hyvänä puolena kehityksessä nähdään saatu rahoitus, käytännön kokemus ja oppiminen. Negatiivista on, että yritysten kanssa tehtävät projektit sitovat muotoilualan perusasioiden oppimiseen tarkoitettua aika ja opiskeluaikat voivat pidentyä.”* (Hytönen 2002, 11.)

Nettikyselyn vastaajat kertovat kokeneensa yritys yhteistyöprojektit antoisina omalle oppimiselleen. Kehittämisehdotuksissakin he ehdottavat yritys yhteistyöprojektien lisäämistä. Lisäksi näyttää siltä, että projektit ovat vaikuttaneet opiskelijoiden ensimmäisen työpaikan saantiin. Vastausten näkökulmasta projekteista saatu hyöty näyttää haittoja suuremmalta. Kenties teollisen muotoilun yksikössä on onnistuttu yhdistämään muotoilun perusasioiden oppiminen yhteistyöprojekteihin.

4.3 Ohjeita nyt opiskeleville

Teollisen muotoilun opiskelijoita neuvottiin valitsemaan kurssit oman kiinnostuksen perusteella ja sitten keskittymään niihin kunnolla. Tärkeää on kehittää omaa erityisosaamista. Laajasta ja monipuolisesta koulutuksesta on hyötyä, mutta toisaalta työ opettaa kuitenkin parhaiten. Opiskeluaikana työelämää voisivat tehdä tutuksi kesätyöt, opiskeluprojektit yritysten kanssa ja opettajien välittämät esimerkit käytännön muotoilutyöstä.

Mitä neuvoja haluaisit antaa nyt opiskeleville?

Kaikki on omasta itsestä ja omasta halusta kiinni!

Elämää on tutkinnon suorittamisen jälkeenkin!

Rento ote. Älkää antako mielikuvan teollisesta muotoilijasta muokata teitä. Tutkikaa ja tonkikaa, kokeilkaa ja ärsyttäkää.

Muistakaa rentoutua vapaa-aikana.

Ainaisen valituksen sijaan kannattaisi keskittyä opiskeluun.

Keskittykää johonkin tiettyyn asiaan, älkääkä ottako kaikkia mahdollisia kursseja vain siksi, että ne tuntuvat "kivoilta".

Yrittäkää saada kunnollisia teollisuustoimeksiantoja tai edes keksikää vastaavia.

Luopukaa korvakoru ja hilavitkutinhomista.

Opetelkaa cad kunnolla!

Hyviä teoreettisia juttuja esim. graduihin löytyy "product development" -artikkeleista (tieteellisistä).

Opiskelkaa nopeasti ja sitten töihin.

Vaatikaa opettajilta tasokasta opetusta ja esimerkkejä käytännön muotoilutyöstä työelämässä.

Rohmua kaikkea, joka kiinnostaa SINUA..

Vaikka kouluaikoina tuntuukin joskus, että koulutus voisi olla huomattavasti parempaa, niin työelämässä huomaa monessa asiassa itsellä olevan huomattavasti laajempi, monipuolisempi ja tasokkaampi koulutus sekä osaaminen kuin muualta valmistuneilla.

Älä valitse helpointa tietä, sillä se ei kannu kauas!

Menkää ihmiset vaihtoon ja asuttakaa pohjoinen ulottuvuus. Hankkikaa myös toinen yliopistollinen tutkinto taiteiden maisterin ohella.

*Pois tietokoneen äärestä ja kädet kiinni materiaaliin, toimivan tuotteen voi suunnitella vasta kun tietää kuinka **tuote** tehdään.*

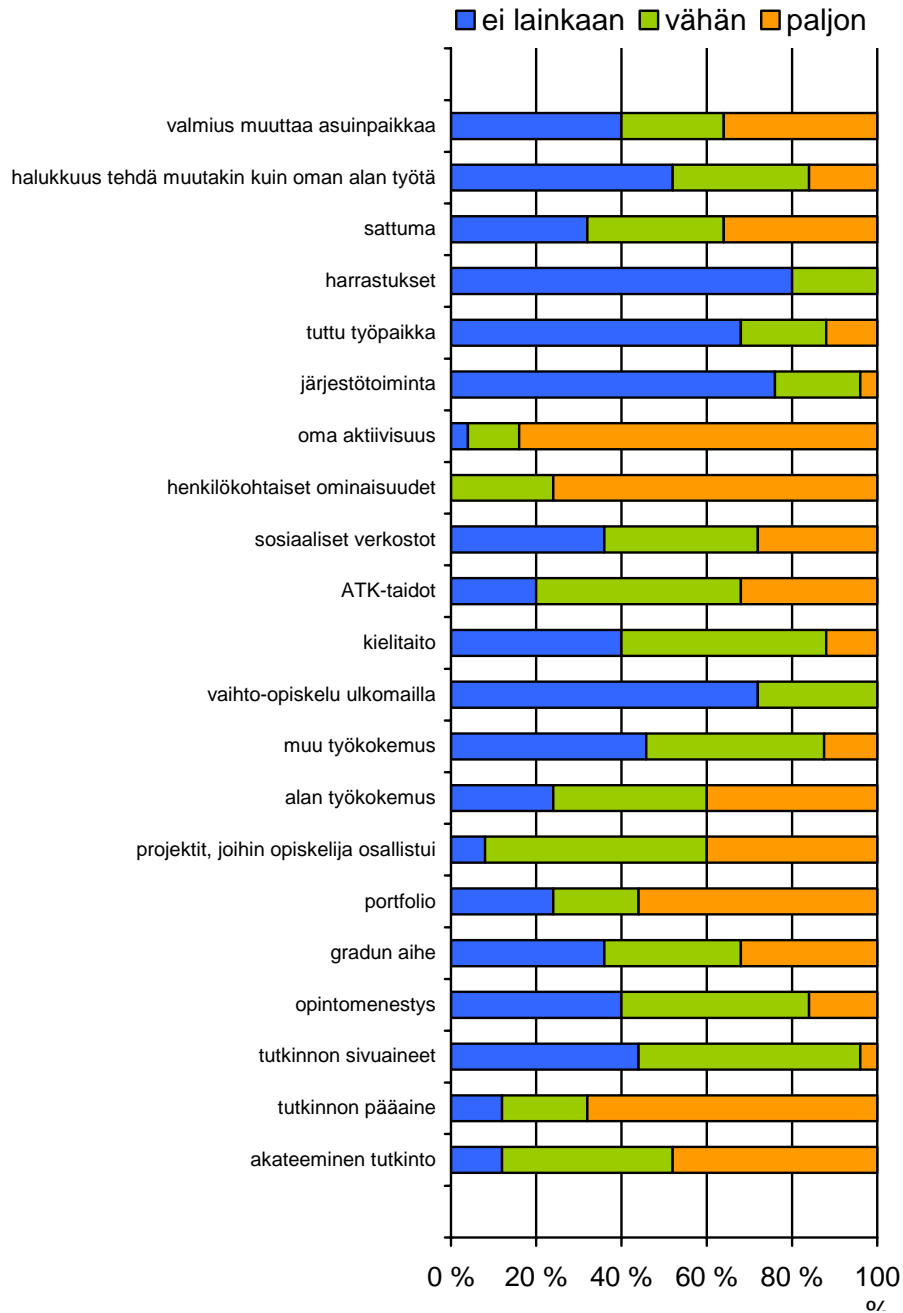
Yrittäjyys on hyvä ja monipuolinen vaihtoehto.

Keskustelkaa tekemistänne töistä enemmän, suhtautukaa kriittisesti kaikkeen muotoiluun.

5. Työelämä

5.1 Ensimmäinen työpaikka

MITKÄ ASIAT VAIKUTTIVAT ENSIMMÄISEN TYÖPAIKAN SAANTIIN?

Nettikyselyssä vastaajat valitsivat listasta ensimmäisen työpaikan saantiin vaikuttaneita asioita. Niistä eniten olivat vaikuttaneet seuraavat: henkilökohtaiset ominaisuudet,

tutkinnon pääaine, oma aktiivisuus, projektit, akateeminen tutkinto, atk-aidot, portfolio ja alan työkokemus. Listalla olleiden asioiden lisäksi vastaajat mainitsivat työpaikan saamista helpottaneiksi asioiksi seuraavat: ikä, asenne, soveltuvuus muuhun tiimiin, nousukausi, yhteistyökyky ja työnantajan tarpeisiin sopiva suuntautuneisuus alalla.

Akavan teettämässä Laaser -projektissa tutkittiin korkeakoulutettujen työelämäurien alkuvuosia. Projektissa kysyttiin ensimmäisen työn saantiin vaikuttaneita tekijöitä. Näissä vastauksissa akateeminen tutkinto ja sivuaineet olivat merkittävämpiä ja oma aktiivisuus ja henkilökohtaiset ominaisuudet vähemmän merkittäviä asioita työllistymiselle kuin nettikyselyn vastauksissa. (Suutari 2003, 81.)

Nettikyselyssä on gradun ja opintomenestyksen merkitys työllistymiselle yllättävän vähäinen. Osa vastaajista jopa sanoo ettei niillä ole ollut lainkaan merkitystä työllistymiselle. Tulosta voi ehkä selittää sillä, että teollisen muotoilun opiskelija voi esittää omaa tekemisen tapansa ja osaamistaan gradun ja arvosanojen lisäksi myös portfolioillaan ja osallistumiensa projektien tuloksilla. Muotoiltu etu II -raportissa mainitaankin, että nuorilla suunnittelijoilla on yleensä oman työnsä esittelymateriaali kunnossa. (Rindel 1998, 117.)

Ohjeita opiskelijoille:

Gradun aihe ei lyö tulevaisuutta lukkoon kärjistäen se vain kertoo sen, että sen tekijällä on kyky toimia johdonmukaisesti sekä hankkia ja hyödyntää tietoa. Tärkeämpää on osata työnhaku tilanteessa esittää haettavaan työhön tarvittavat omat erityisosaamisalueensa mahdollisimman hyvässä valossa.

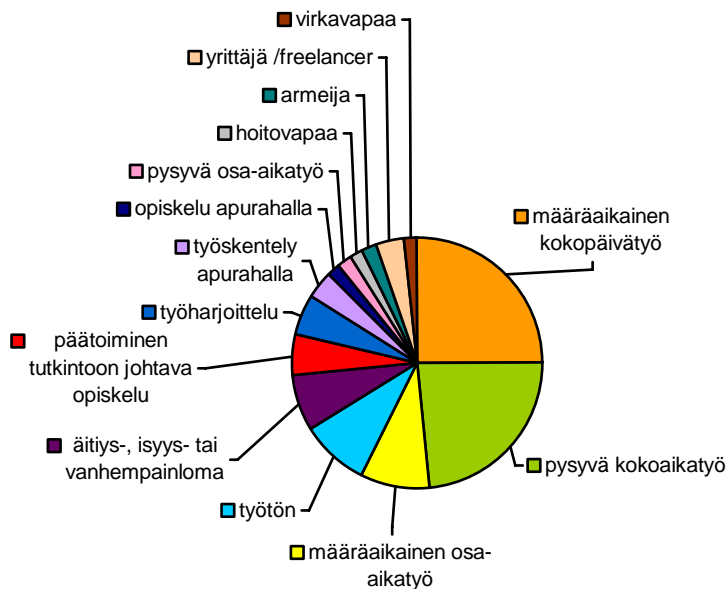
Näyttäviä ja monipuolisia b to b ja b to c -tuotteita portfolio täyteen, siellä ei lämmitä joku nätisti hiottu kivi!

Jos haluatte valmistua nopeasti unohtakaa työskentely opiskeluaikana... toisaalta on kyllä huomattavasti helpompi saada haluamaansa työtä valmistumisen jälkeen jos on työkokemusta.

Mene projekteihin mukaan ja markkinoi itseäsi koko opintojen ajan aktiivisesti.

5.2 Työhistoria

TYÖHISTORIAN VAIHEITA VALMISTUMISEN JÄLKEEN:

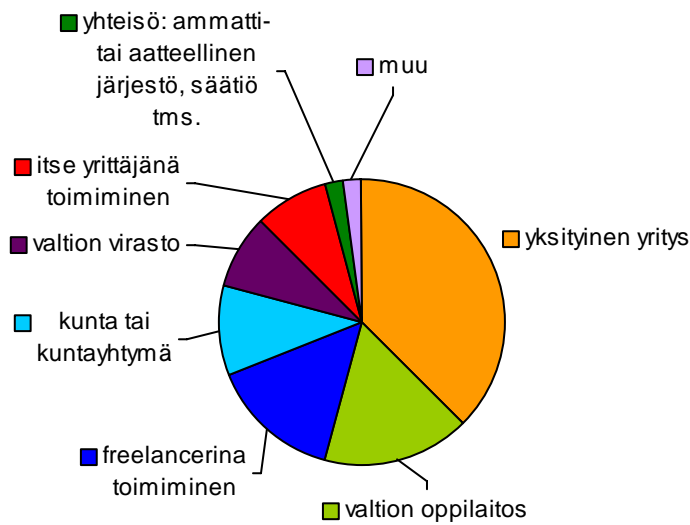

Teollisen muotoilijan elämänvaiheita valmistumisen jälkeen kartoitettiin esittämällä valittavaksi seuraavat vaihtoehdot: määräaikainen kokopäivätyö, pysyvä kokopäivätyö, pysyvä osa-aika työ, määräaikainen osa-aika työ, opiskelu apurahalla, työskentely apurahalla, päätoiminen tutkintoon johtava opiskelu, työtön, työharjoittelu, tukityöllistetty, työvoimakoulutus, äitiys-, isyys- tai vanhempainloma, hoitovapaa, armeija. Vastaajia pyydettiin valitsemaan kaikki ne vaihtoehdot, jotka ovat jossakin vaiheessa koskettaneet heitä itseään valmistumisen jälkeen. Eniten vastaajilla oli ollut kokemusta kokoaika työstä, joko määräaikaisena (14) tai pysyvänä (13). Poissa työelämästä oli oltu työttömyyden, vanhemmuuden, armeijan ja opiskelun vuoksi.

Kun pyydettiin valitsemaan kaikki ne, joiden palveluksessa vastaaja on valmistumisen jälkeen ollut, saatiin tulokseksi se, että eniten työsuhteita oli ollut yksityisiin yrityksiin. Ulkomailla 25 vastanneesta oli jossakin vaiheessa uraansa työskennellyt 7. Kansainvälisyys ei juurikaan kyselyn vastauksissa näkynyt. Työnkuvauksissa on yksittäisiä

mainintoja työhön liittyvästä matkustamisesta ulkomailla sekä siitä, että työnantajana on kansainvälinen yritys. Jotta kansainvälisyyden näkymistä muotoilijan työssä olisi voinut verrata Muotoilu 2005! –ohjelman kansainvälistymistavoitteisiin, olisi kyselyssä pitänyt olla yksityiskohtaisempia kysymyksiä aiheesta.

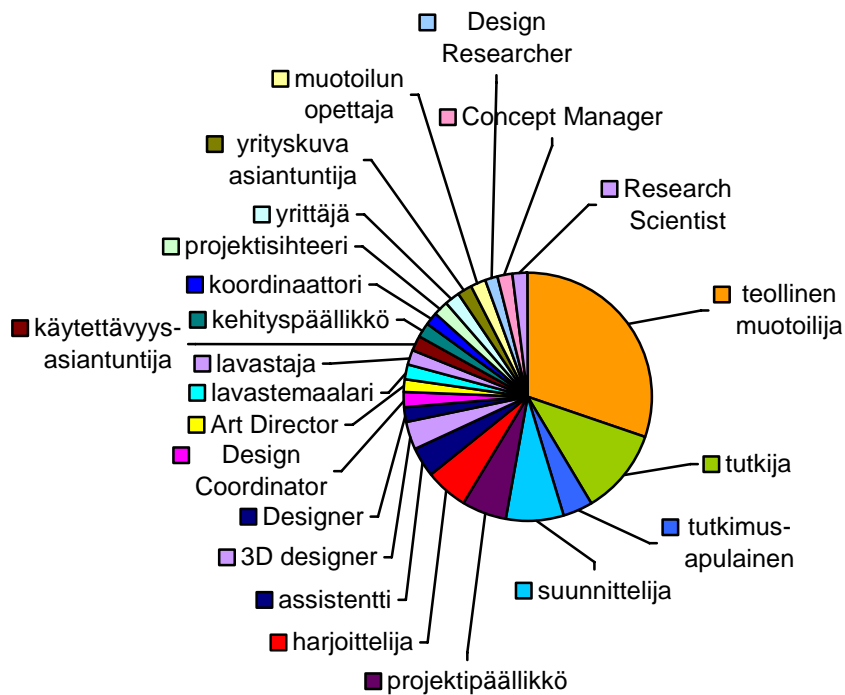
KEIDEN KAIKKIEN PALVELUKSESSA VASTAAJAT OVAT OLLEET VALMISTUMISEN JÄLKEEN:

5.3 Teollisen muotoilijan työ vastanneiden kuvaamana

Vastaajia pyydettiin kuvailemaan lyhyesti nykyisiä työtehtäviään. Teollisten muotoilijoiden kuvauksissa työtehtävistään toistuivat seuraavat termit: tuotesuunnittelu, konseptisuunnittelu, mallinnus ja graafinen suunnittelu. Muutamalla työ oli pääasiassa graafista suunnittelua. Monet johtivat projekteja. Osalla työhön nivoutui tutkimus, ja muutamilla työ oli pääsääntöisesti tutkimusta. Käytettävyystutkimus mainittiin muutaman kerran erikseen. Osa mainitsee sen, että tuotesuunnittelu sisältää myös kaiken sen työn, joka liittyy tuotteen markkinoille saattamiseen. Parilla vastaajalla työnkuva painottui markkinointiin. Työtä kuvattiin vastuulliseksi. Ammattinimikkeiden kirjo oli laaja.

MUOTOILIJOIDEN AMMATTI-, TEHTÄVÄ TAI VIRKANIMIKKEITÄ:

Petra Tuovisen tekemässä muotoilutoimialan selvityksessä pitävät teolliset muotoilijat tärkeimpänä työssä menestymiseen vaikuttaneena tekijänä luovuutta. Lähes yhtä tärkeänä pidettiin seuraavia tekijöitä: joustavuus, asiakkaiden tarpeiden tunnistaminen ja tekninen osaaminen. Eniten ammatillisiin epäonnistumisiin oli vaikuttanut liiketoiminnallisen osaamisen puute. (Tuovinen 2001, 16). Myös Muotoiltu Etu II -raportissa suunnittelijat pitävät vahvuuksinaan innovatiivisuuttaan ja luovuuttaan sekä suunnittelutyön laatua. (Rindel 1998, 116.)

Sekä nettikyselyssä että haastatteluissa nousevat esille muotoilijan työhön liittyvä vapaus, luovuus, vastuu ja ihmissuhdetaidot. Tehdyissä haastatteluissa virkamies kertoi tarvitsevänsä työssään luovuutta ja analysointikykyä ja huomanneensaakin, että vaikka työssä ei ole kyse muotoilusta, niin siihen yllättävän hyvin soveltuu tuotekehitysprosessi. Yrittäjä puolestaan mainitsee työnsä ytimeksi luovuuden, uusien vaihtoehtojen etsimisen. Markkinointi oli iso osa työtä tai jopa työn painopiste usealla vastaajalla. Vastuu tuotekehityksessä ulottui tuotteiden ideoinnista niiden markkinoille saattamiseen asti.

Moniammatillinen yhteistyö, markkinointi ja esimiestehtävät edellyttävät ihmissuhdetaitoja. Moni vastaaja toimi projektien vetäjänä, mikä vaatii paitsi ihmissuhdetaitoja, myös liiketoimintaan liittyvien asioiden sisäistämistä. Mainituissa lisäkoulutuksissa olikin sellaisia teemoja kuin hallintotieteet, yrityksen liiketoiminta, johtamistaidot, esimieskoulutus ja kasvatustiede.

Kuvaile lyhyesti nykyisiä työtehtäviäsi?

Kokonaisvaltainen tuotesuunnittelu konseptoinnista implementointiin.

Käyttöliittymien suunnittelu.

Muotoilu- ja markkinointistrategioiden suunnittelu.

Tehtävänäni kattavat kaikki projektin vaiheet esinesuunnittelusta tuotteen lanseeraukseen.

Hoidan yhteyksiä mm. alihankkijoihin.

Työhöni kuuluu laajalti teollisen muotoilun eri osa-alueita konseptisuunnittelua, tuotesuunnittelua ja päivitystä, 3d-mallinnusta, tuotegrafiikoita jne.

Teollinen muotoilija kansainvälisessä yrityksessä, paljon vastuuta, Työprosessi konseptoinnista lopputuotteeseen asti omalla vastuulla.

Työskentelen paljon eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

Omien tuotteiden suunnittelu, valmistuttaminen ja myynti jälleenmyyjille.

Web- ja graafinen suunnittelu.

Grafiikan ja värien suunnittelu laitteisiin.

Tutkijan tehtävät.

Muotoilun opetusta.

Esimiestehtäviä.

Työskentelen yrityskuva asiantuntijana.

Tuote- ja kilpailija-analyysit.

Vastaan asiakasrajapinnasta, palveluiden käytettävyydestä ja uusien teknologioiden soveltamisesta ja tutkimisesta.

5.3.1 Vapaata ja luovaa

Nettikyselyn vastauksissa teollisen muotoilijan työtä kuvataan luovaksi, monipuoliseksi ja haasteelliseksi. Siinä pääsee toteuttamaan oppimiaan asioita ja kehittymään edelleen ammatillisesti. Muotoilijan työ edellyttää ajan hermolla pysymistä ja mahdollistaa uusien asioiden oppimisen.

Vastaaajien mielestä työn hyviä puolia ovat ilo omasta luovuudesta, vapaus, antoisat ihmissuhteet, ja työn monipuolisuus. Huonoja puolia puolestaan ovat kiire, byrokratia ja hankalat ihmissuhteet. Sitran Askelmerkit tulevaisuuteen -raportissa pohditaan opetuksen haasteita ja kehitysnäkymiä luovuuden ja yhteisöllisyyden kannalta. Raportissa esitettävät luovuutta edistävät ja sitä haittaavat

tekijät ovat samansuuntaisia nettikyselyn vastausten kanssa. ”Tutkimukset ovat osoittaneet, että luovalle yhteisölle on tunnusomaista luottamus ihmisiin, vapaus, leikinomaisuus ja riskinottamisen salliminen. Pyritään löytämään uusia ideoita ja annetaan aikaa niiden kypsyttelyyn. Konflikteja syntyy aina ihmisten kesken. Luovassa yhteisössä voidaan kuitenkin väitellä rakentavasti, eivätkä konfliktit tuhoa ihmissuhteita, kuten työyhteisöissä niin usein käy. Tiukka arviointi, kontrollointi, kilpailuttaminen, tulosvastuu ja työstä tarjotut palkkiot ovat pahimpia luovuuden vihollisia, toteavat tutkijat. Harvat vahvat poikkeusyksilöt tosin kestävät paineita ja voivat jopa nauttia kamppailusta silloin, kun se on reilua ja usko omaan kykyihinkin on vahva.” (Uusikylä 2003, 63)

Haastatteluissa tuli esille muotoilutyön arvojen pohdintaa. Virkamies koki tyydytystä tuottavana asiana Lapin elinkeinoelämän kehittämiseen osallistumisen. Projektivetäjästä oli hyvä, että omaan työhön ei liittynyt sellaisia asioita kuin tuotteiden vanhentaminen tai turhien kulutustarpeiden luonti. Haastatellulla yrittäjällä vaikutti työn mielekkääksi tekevä asia olevan ennen kaikkea mahdollisuus pyrkiä luovassa työssä hyvään lopputulokseen. Yrittäjyyden vapaus antoi mahdollisuuden tehdä työtä itselle mielekkäällä tavalla.

Mistä asioista pidät ammatissasi:

Vapaus ja loputtomat haasteet.

Vapaus tehdä työtä oman harkinnan mukaan.

Haasteellisuus.

Mukavat työkaverit.

Monipuolisuudesta

Kontaktit muiden ihmisen kanssa.

Luomisen tuska ja riemu.

Uuden oppiminen koko ajan.

Ongelman ratkaisemisesta.

Turvallinen toimeentulo.

Mahdollisuudesta tutustua uusiin asioihin ja olla mukana luomassa tulevaisuutta.

Tutkimuksesta.

Voi siirtää omaa osaamistaan eteenpäin.

Nettikyselyssä oli vain yksi selkeästi arvoihin liittyvä kommentti. Siinä työn huonoksi puoleksi mainittiin kompromissien teko kaupallisen ja hyvän maun/ekologisuuden välillä. Toisaalta monet kommentit työn vapaudesta ja luovuudesta viittaavat samanlaiseen asennoitumiseen työtä kohtaan kuin yrittäjällä. Mietittäväksi jäi myös se, mikä on työhön liittyvän vastuun merkitys vastaajille. Se mainitaan kyllä, mutta sitä ei arvoteta mitenkään, sillä se mainitaan vain työn kuvauksissa eikä lainkaan työn ikävissä tai mukavissa puolissa. Tosin voidaan ajatella, että vastuullisuus liittyy haasteellisuuteen ja vapauteen, jotka mainitaan työn myönteisinä puolina.

5.3.2 Kiireistä, byrokraattista ja määräaikaista

Ikävimmät asiat työssä ovat nettikyselyn mukaan kiire, byrokratia ja työsuhteiden määräaikaisuus. Palkka mainitaan mukavana asiana, mutta muutaman kerran sitä valitetaan pieneksi. Työn määräaikaisuus on melko yleistä, joten ne, joilla on pysyvä työpaikka, pitävät työn vakituisuutta työssä viihtymistä lisäävänä asiana.

Määräaikaisuus

Akavan Laaser -projektin kyselyyn vastanneista joka neljäs oli työskennellyt vuonna 2001 määräaikaisessa työsuhteessa. Projektissa todetaan, että määräaikaiset työsuhteet heikentävät työllistymisen laatua. Kyse ei ole niinkään työtehtävien tason vaatimattomuudesta, vaan pikemminkin koko urakehityksen tarkoituksenmukaisuuteen ja vakauteen liittyvistä ongelmista. Samalle henkilölle kasautuva määräaikaisuus

Mistä asioista et pidä ammatissasi:

Ylitöistä.

Tiukat aikataulut ja alituinen kiire.

Ankeista insinööreistä.

Työsuhteiden määräaikaisuus.

Rahan tulo on niukkaa.

Byrokratiasta ja päätöksenteko hierarkiasta.

Tuotannolliset paineet.

Käytännön hommien vähyydestä.

Pitkät projektit ovat välillä vähän paikallaan junnaavia.

Luovuuden käyttö on rajattu.

Kompromissien teko kaupallise ja hyvän maun/ekologisuuden välillä.

Oletetaan että olemme kaikki hankalia työkavereita.

Talousasioiden hoidosta.

Välillä sekavaa toimintaa.

Tutkijan työ on välillä melko stressaavaa , koska ala on niin nuori eikä vakiintuneita toimintatapoja vielä ole.

heikentää palkkakehitystä ja muiden työsuhde-etujen kertymistä. Määräaikaisuus koetaan elämänhallintaa vaikeuttavana asiana. Työhön sitoutuminen vaikeutuu määräaikaisissa työsuhteissa. Raportissa todetaan, että toisinaan määräaikaisuudet voivat olla ainoa mahdollisuus tehdä alan töitä. Näin on usein esim. tutkijan ammatissa sekä monissa kulttuurialan ammateissa. Toisinaan määräaikaiset työsuhteet voivat kuitenkin olla tarkoituksenmukaisia uran kannalta. Silloin liikkuminen yhdestä määräaikaisuudesta toiseen on vapaaehtoista, ja samalla tapahtuu siirtymistä uralla eteenpäin. (Suutari 2003, 26-27)

Tiukat aikataulut

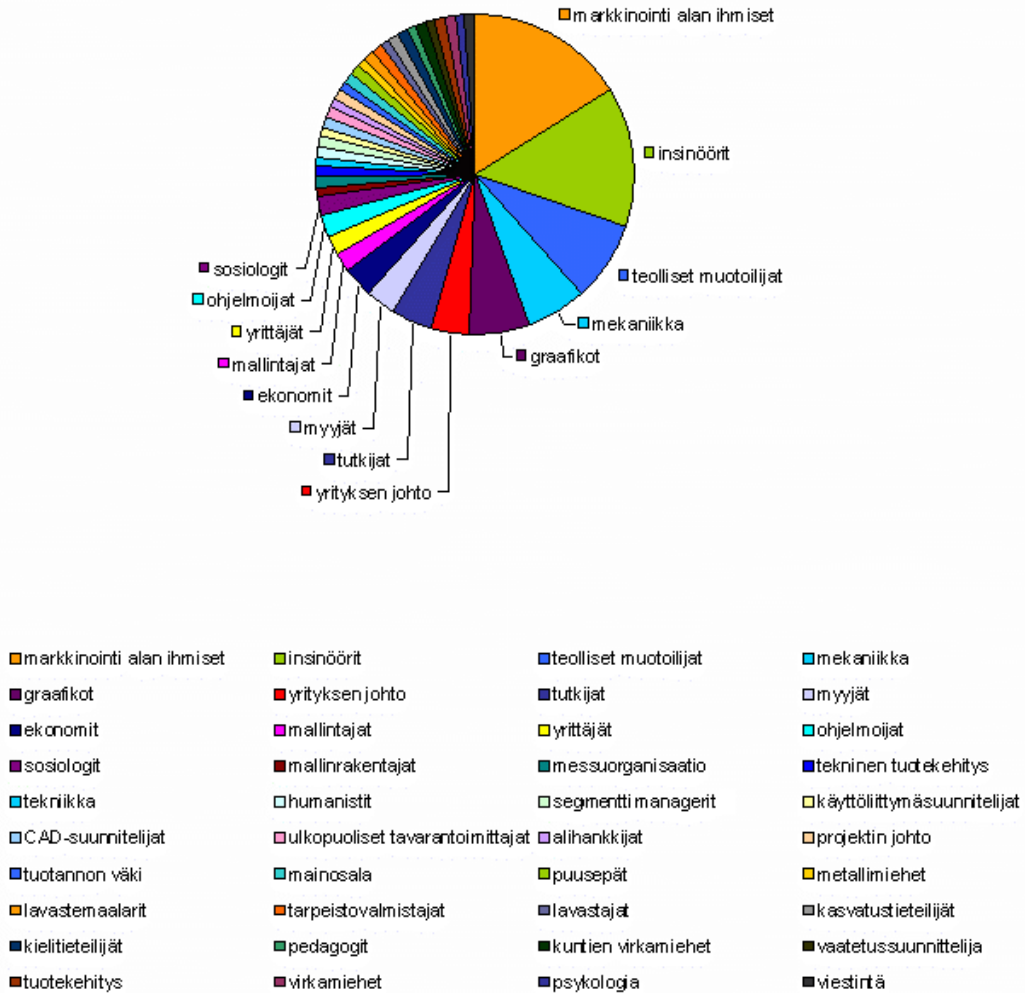
Muotoilijoiden töiden projektimaisuus johtaa helposti tiukkoihin aikatauluihin ja ylitöihin. Raija Julkusen, Jouko Nätin ja Timo Anttilan kirjoittamassa kirjassa *Aikanyrjähdys - keskiluokka tietotyön puristuksessa* kerrotaan Työsuojelurahaston ja Suomen Akatemian rahoittaman tutkimushankkeen tuloksia. Niiden mukaan johtava työ ja asiantuntijatyö edellyttää pitkiä ja säätelemättömiä työaikoja. Ylipitkissä työajoissa on sekä vapaaehtoisia että pakonomaisia piirteitä. Tutkijat kertovat työn itsenäisyyden ja tulojen olevan korkeimmillaan 50-59 viikkotunnin työajoissa. Yli 60 tunnin työajoissa tulot eivät enää kasva, työajoissa on enemmän pakonomaisia piirteitä ja hyvinvoinnin vajeet sekä työsuojeluriskit nousevat voimakkaasti. Ammattiaseman ohella työaikoihin vaikuttavat yritys- ja työkulttuurit sekä yksilölliset valinnat. Tietotyöt ovat paineita luovia sekä vaativia, ja niille on ominaista informaatiotulva. Työssä koettiin varsin usein aikapaineita, kuten tiukkoja aikatauluja ja jonossa odottavia tekemättömiä töitä. Aikapaine heijastuu työn ulkopuolelle esimerkiksi univajeena, työstä irrottautumisen vaikeuksina sekä työn ja perhe-elämän yhteensovittamisen ongelmina. (Julkunen, Nätti, Anttila 2004)

5.3.3 Yhteistyötä

Muotoilu 2005! –ohjelmassa yhteistyöstä todetaan seuraavasti: ”Koulutuksen tulee tuottaa tiimityöskentelyyn kykeneviä osaajia teollisuuden tuotekehitys- ja innovaatioprosessien eri vaiheisiin.” (Muotoilu 2005! 2000, 27.) Rindel puolestaan kirjoittaa, että ellei suunnittelija

opi joustavaksi ja yhteistyökykyiseksi, ei hänellä pitkällä tähtäimellä ole töitä. (Rindel 1998, 117.)

AMMATTIRYHMÄT, JOIDEN KANSSA TEOLLISET MUOTOILIJAT TYÖSKENTELEVÄT:

Teolliset muotoilijat työskentelevät eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Kun kysyttiin, mitkä ovat ne ammattiryhmät, joiden kanssa vastaaja työskentelee, syntyi vastauksista pitkä luettelo. Monen vastaajan mielestä työn mukavuutta lisää sellainen työyhteisö, jossa viihtyy. Työhön liittyvä moniammatillinen yhteistyö heijastui kommentteissa läpi koko nettikyselyn. Yhteistyökyky on teollisen muotoilijan ammatissa perusammattitaitoa. Vastaajien mielestä koulutusta pitäisikin kehittää ryhmätyötaitoja harjaannuttavaksi.

Hyödyllistä opittua:

Kyky tehdä itsenäisesti töitä ts. ottaa vastuuta asioista, mutta myös kyky ryhmätyöskentelyyn.

Ohjeita opiskelijoille:

Parhaat lopputulokset syntyvät yhteistyön avulla.

Muotoilu on yli 80 prosenttisesti kommunikaatiota!

Opetelkaa vuorovaikutustaitoja.

Koulutuksen kehittämisehdotuksia:

Kokonaisten projektien hallintaa alusta loppuun, yhteistyötä mm. toisten muotoilijoiden, insinöörien ja markkinointi-ihmisten kanssa.

Opiskelijoille suunnatut projektit opettamaan enemmän vuorovaikutusta eri ammattiryhmien ja kulttuurien välille.

Järjestäisin opetusta ryhmätyötaitojen edistämiseksi

Työn hyviä puolia:

Mahdollisuus tehdä yhteistyötä eri alojen asiantuntijoiden kanssa.

Työn huonoja puolia:

Rasittavat työkaverit.

Omat tulevaisuuden näkymät:

Vahvan ammattiosaamisen omaavalle ja sosiaaliset taidot omaavalle löytyy töitä.

Kolme kertomusta yhteistyökyvyn merkityksestä ammatissa.

Kolme haastattelua yhdistäväksi teemaksi nousivat yhteistyökykytaidot, vaikka haastatellut toimivatkin kaikki hyvin erilaisissa työyhteisöissä ja työn tavoitteetkin olivat erilaisia. Virkamies työskentelee alueellisen kehityksen parissa. Lähin työyhteisö on kymmenen hengen tiimi, mutta sen lisäksi hän on laajasti verkostoitunut eri yhteistyötahojen kanssa. Hän työskentelee sekä asiakkaan kanssa että yhteistyössä eri asiantuntijoiden kanssa. Teollisen muotoilun koulutuksesta virkamies on mielestään saanut kyvyn ajatella loppukäyttäjää heti projektien alkuvaiheessa. Se auttaa pääsemään sellaiseen lopputulokseen, joka on loppukäyttäjälle helppo ymmärtää ja omaksua. Tällöin asiat onnistuvat ja loppukäyttäjä on tyytyväinen.

Yrittäjän muotoilutoimisto on yhden miehen toimisto. Hän näkee rikkautena mahdollisuuden tehdä tiivistä yhteistyötä samassa rakennuksessa toimivien media- ja mainonta-alan yritysten kanssa. Yhteistyöhön kuuluu palautteen antaminen toisten töistä.

mikä yrittäjän mielestä mahdollistaa sen, että työn jälki on laadukasta. Hänen mielestään täysin yksin toimiminen luovassa työssä olisikin huono asia. Yrittäjälle oli ollut tärkeää käyttää mainonnassa sellaisia keinoja, jotka viestittävät asiakkaille tunnetta, että tämän ihmisen kanssa voisi olla mukavaa tehdä työtä yhdessä. Hänen mielestään silloin, kun työskentely yhdessä on mukavaa, syntyy asiakkaan ja yrittäjän välille luottamuksellinen suhde.

Projektivetäjällä on kokemusta useammanlaisessa työyhteisössä toimimisesta. Nykyiseen työhön kuuluu sellaisia asioita kuin yhteistyökumppaneiden hankinta, rahoituksen järjestäminen ja projektin tavoitteiden määrittely. Työssään tarvittaviksi erityistaidoiksi hän mainitsi ihmissuhdetaidot, neuvottelukyvyn ja myyntitaidon. Koska muotoilija työskentelee monialaisessa työssä, on hänen siksi projektivetäjän mielestä kyettävä keskusteluun ja yhteistyöhön hyvinkin erilaisten ihmisten kanssa. Projektivetäjälle itselleen työskentely erilaisissa tehtävissä toimivien ihmisten kanssa on työn mukavuutta lisäävä asia. Hänen mielestään yhteistyö eri tahojen kanssa edellyttää muotoilijalta kykyä tiivistää olennaiset asiat helposti ymmärrettävään muotoon.

6. Tulevaisuus

6.1 Ammatillinen tulevaisuus

Teollisen muotoilijan ammatillinen tulevaisuus näyttää nettikyselyn vastausten mukaan valoisalta. Työn odotetaan jatkossakin olevan mielenkiintoista ja haastavaa sekä tarjoavan mahdollisuuksia kehittyä ammatillisesti. Useimmat vastaajat arvelevat saavansa jatkossakin hyvin töitä, mutta työsuhteet voivat olla määräaikaista, ja välissä voi olla työttömyysjaksoja.

6.2 Tutkimus edellytys osaamisen kehittymiselle

Hytösen tekemän tutkimuksen mukaan muotoilualan tohtoritutkinnon suorittaneiden määrä olisi saatava moninkertaistumaan. ”Ylimmän yliopistotutkinnon suorittaneiden tarve kasvaa teollisuuden ja työnantajien mukaan

teollisuudessa. Muotoilun tutkimuksen kehittäminen alan sisällä, mutta myös muissa muotoilua sivuavissa yliopistoissa, vaatii vuosittaista 30-40 tutkijapaikan lisäämistä kymmenen vuoden aikana, että tutkimuksen ja osaamispohjan laajeneminen nopea positiivinen kehitys on mahdollinen muotoilun alalla. Tutkijapaikkoja tulisi ensisijassa

Millaisena näet oman ammatillisen tulevaisuutesi?

Hyvä kuin mikä.

Ihan ok näkymät, pitää vaan uskaltaa tehdä kovasti hommia.

Tutkimus tulee olemaan keskeinen tekijä tulevaisuudessa niin yritys- kuin yliopistokontekstissa.

Työsuhteet ovat jatkossakin todennäköisesti määräaikaista.

Freelancerina toimiminen tai yrityksen perustaminen ovat mahdollisia tulevaisuudenvisiona.

Tällä hetkellä hyvältä, mutta paikkakunta vaihtoehdot Suomessa ovat todella rajalliset, mikä on todella surullista.

Aion vaihtaa työpaikkaa noin viiden vuoden välein uusien haasteiden takia.

Kehitän tuoterepertuaaria omalle yritykselleni, jonka pitäisi jatkossa työllistää itseni lisäksi 1-2 ihmistä.

Lapissa on vaikea saada oman alan töitä.

Keskityn konseptisuunnitteluun.

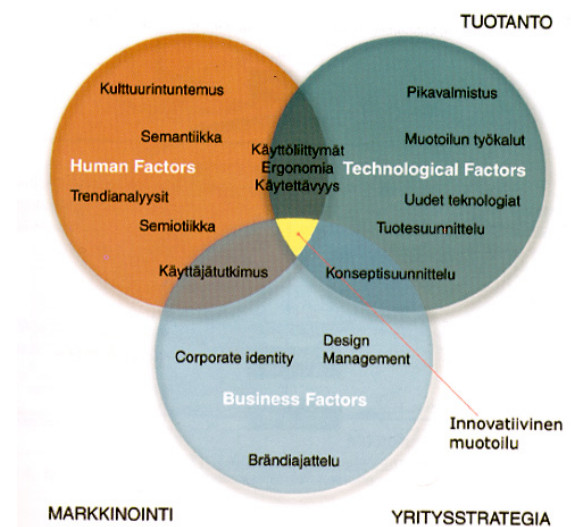
Uskon tilanteen pysyvän samanlaisena.

perustaa alan Taideteolliseen korkeakouluun ja Lapin yliopistoon, mutta myös muotoilua sivuaville tieteenaloille (esim. TKK, TTKK, HKKK, LY jne.)”. (Hytönen 2002, 38-39.)

Myös Muotoilu 2005! –ohjelman seurantaryhmä pitää tutkimuksen lisäämistä tarpeellisena. Heidän mukaansa muotoilijoiden kokonaistarve teollisuudessa on tällä hetkellä noin 2000 henkilöä. Vuosina 2005 - 2010 kokonaistarpeen arvioidaan kasvavan 2500 koulutettuun muotoilijaan. Seurantaryhmän raportissa kuvataan valmistuvien muotoilijoiden työllisyystilannetta hyväksi nykyisestä hitaasta talouskasvusta huolimatta. Tulevaisuudessa suurin vajaus näyttää syntyvän korkeasti koulutetuista teollisen muotoilun ja graafisen suunnittelun osaajista. Selvityksen mukaan muotoilun strategisen osaamisen lisäämistarve on kymmenkertainen nykyiseen verrattuna seuraavan kymmenen vuoden kuluessa. Tulevaisuuden osaamistarve kohdistuu lisäksi taktisen prosessiosaamisen, strategisen liiketaloudellisen osaamisen sekä muotoilujohtamisen alueille. Operatiivisen tason kehitystarve jatkuu tasaisena kohdistuen lähinnä muotoiluprojektien ja uusien teknisten työkalujen hallintaan. Muotoilun uuden osaamisen kehittyminen ja osaamisohjan laajentaminen on mahdollista vain tutkimustoimintaa kehittämällä. Ensimmäinen edellytys on tutkimuksen määrällinen kasvu, jota voidaan tehostaa lisäämällä alan kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä. (Muotoilu 2005! –seurantaryhmä 2004, 22.)

6.3 Muotoilu yhdistää osaamisen innovaatioksi

Teolliseen muotoiluun liittyy erilaisia osaamisalueita. Muotoilu 2005! -ohjelmassa painotetaan kaupallisten ja teknologisten tekijöiden vahvistamista. ”Kolmessa ympyrässä kuvatut tekijät ovat muotoilun lopputulemaan vaikuttavat tekijät. Vahvistamalla tarvittaessa yhtä tai useampaa aluetta yrityksen tuotekehityksessä

kuva 2

ja yhdistämällä näiden alueiden osaamista syntyy kokonaisvaltaista innovaatio- ja tuotekehitystoimintaa. Kuvasta voidaan myös päätellä, että yhdistämällä teknologista osaamista ("kovia arvoja") ja inhimillisiä tekijöitä ("pehmeitä arvoja") saadaan aikaan parempaa liiketoimintaa." (Nieminen & Järvinen 2001, 5.)

6.4 Yhteistyöllä tuloksiin.

Kyselyissä ja haastattelussa tuli esille, kuinka teollinen muotoilu on yhteistyötä eri ammattilaisten kanssa. Teknisten, kulttuurillisten ja taloudellisten näkökulmien oivaltaminen on tarpeen muotoilijan työssä. Toisaalta Muotoilu 2005! –ohjelmassa esitetään, että teknisellä ja kaupallisella puolella olisi oivallettava muotoilun näkökulma. Ei riitä, että Muotoilu 2005!-ohjelman tavoitteiden mukaisesti pyritään muotoilun opetusta kehittämällä parantamaan muotoilun laatua. Sen lisäksi on tuettava kehitystä jo opiskeluvaiheessa siihen suuntaan, että muotoilua opitaan hyödyntämään yritysten kilpailukyvyn parantamisessa. Muotoilu 2005! –ohjelmassa ehdotetaan, että tulisi hakea malleja eri koulutusalojen väliseen vuorovaikutukseen, jonka rajapinnat voivat synnyttää uusia innovaatioita ja uutta liiketoimintaa. *"Muotoilun opetus kytketään nykyistä kiinteämmin osaksi teknistä ja kaupallista koulutusta ja näiden puitteissa tapahtuvaa tuotekehityskoulutusta. Muotoilun koulutuksessa kaupallisilla ja teknisillä aloilla painopiste on muotoilun strategisen roolin ja sen mahdollisuuksien tunnistamisessa. Opetusministeriö edistää eri alat yhdistävien koulutusohjelmien käynnistymistä ja varmistaa niiden jatkuvuuden. Kaupallisten ja teknisten alojen peruskoulutuksen ohella muotoilun merkitys tulee kytkeä toimivan liikkeenjohdon koulutusohjelmiin. Kotimaisissa liikkeenjohdon koulutusohjelmissä muotoilua tulee tarkastella osana liiketoimintastrategiaa ja sen tukena. Muotoilu tulee nähdä käyttäjäkeskeisen, asiakas- ja markkinalähtöisen tuotekehitystoiminnan osatekijänä, joka osaltaan vahvistaa yrityksen kilpailuasemaa ja yrityskuvaa."* (Muotoilu 2005! 2000, 16-17.)

7. Yhteenveto

Valtio toivoo yliopistojen verkottuvan lähialueen yritysten kanssa ja tukevan tieto- ja osaamis pääomallaan alueen kehitystä. Nettikyselyyn vastanneiden mielestä koulutusta voi kehittää lisäämällä tutustumista teollisuuteen ja muihin yrityksiin. He pitävät pitkiä yhteistyöprojekteja yritysten kanssa oppilaille erittäin hyödyllisinä. Ilmeisesti tällainen yhteistyö sopii erityisen luontevasti teollisen muotoilun koulutukseen hyödyttäen kaikkia osapuolia. Yrityksille yhteistyö voi merkitä uusia innovaatioita, tulevien työntekijöiden rekrytointimahdollisuuksia sekä verkottumismahdollisuuksia, joissa yliopisto toimii eräänlaisena keskiönä (esim. Designium on tällainen verkottumista tukeva organisaatio). Oppilaille projektit ovat mahdollisuuksia jo opiskeluaikana saada kokemusta ”aidoista” tuotekehitysprojekteista, jotka lisäävät opiskelun mielenkiintoisuutta ja näyttävät jossain määrin vaikuttavan myös työllistymiseen.

Muotoilu 2005! –ohjelman mukaan yliopistokoulutuksen tavoitteena on tuottaa elinkeinoelämän palvelukseen strategisia osaajia; muotoilujohtajia, tuottajia, organisaattoreita, managereita, konseptioijia, tutkijoita ja tuotekehityksen vahvoja ammattilaisia. Nettikyselyyn vastanneiden työtehtäväkuvauksien mukaan valmistuneista osa jo toimiikin tämän tyyppisissä tehtävissä. Siinä mielessä tehty nettikysely tukee ajatuksia tarpeesta lisätä tutkimuksen, liiketoiminnan ja johtamisen opetusta. Mietittäväksi jää, kuinka ne mahdutetaan koulutusohjelmaan. Kannattaisi ehkä myös miettiä täydennyskoulutuksen tarjoamista näillä alueilla. Kaiken perusta on kuitenkin edelleen muotoilun perustaitojen opettaminen. Se oli opetusta, joka nettikyselyssä mainittiin olleen työelämässä hyödyllistä. Vastauksien läpi kulki niin vahvana teemana yhteistyökykyjen tarve moniammatillisessa muotoilutyössä, että siihen kannattaisi jatkossa panostaa koulutuksessakin.

Nettikyselyssä kuvattiin opetuksen antaneen työkalut luovuuden käyttämiselle. Luovuus ja vapaus olivat vastanneille eniten iloa tuottavat asiat työssä. Luovuus on muotoilussa niin itsestään selvä asia, että se helposti jää sivuun muiden ajankohtaisten kehitystarpeiden noustessa esiin. Muotoilu 2005! –ohjelmassa luovuus mainitaan vain kerran, mutta

luovuuden painoarvoa kuvaa se, että sitä siinä kohdassa pidetään ydinosoamisena. ”Luovuutta ei saa koulutuksen sisällöissä unohtaa, mutta luovaan ydinosoamisen tulee liittää muotoilun strategisen roolin omaksuminen yritysten tuotekehityksessä ja niiden liiketoiminnan kehittämisessä (Muotoilu 2005! 2000, 27)”. Luovuuden kehittymistä tukee teollisen muotoilun yksikön kuuluminen taiteiden tiedekuntaan. Kehittyäkseen luovuus edellyttää vapautta, haasteita, leikkiä, aistimista, keskustelua, yhteistyötä ja tietoa. Niin opiskelu- kuin työympäristönkin pitäisi sallia ja edistää näitä asioita.

Lähteet

Korpelainen, Heini (toim.) 2000. Muotoilu 2005! Valtioneuvoston periaatepäätös muotoilupolitiikasta 15.06.2000. Julkaisija Taiteen keskustoimikunta ja opetusministeriö. Porvoo 2000. ISBN 952-5253-25-2.

Muotoilu 2005! –seurantaryhmä: puheenjohtaja Saarela Pekka & , Aulio, Olli & Helaniemi, Ulla-Maria & Mesimäki, Jussi & Pesonen, Turja & Poutasuo, Kari & Savolainen, Jorma & Valtonen, Anna 2004. Muotoilu 2005! –ohjelman seurantaryhmän raportti. Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2004:11. Opetusministeriö, Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto. Yliopistopaino, Helsinki 2004. ISBN 952-442-731-1.

Nieminen, Eija & Järvinen, Juha ja työryhmä: Jääskö, Vesa & Kanerva, Jussi & Koskinen, Ilpo & Salinmäki, Markku & Salovaara, Juhani 2001. Teollisen muotoilun teknologiaohjelman esiselvitys, Teknologiakatsaus 119/2001. Helsinki 2001.

Rindel, Anna 1998. Suunnittelijanäkökulma muotoilupalvelujen kehittämiseksi. Korvenmaa, Pekka (toim.). Muotoiltu etu II, Muotoilu, teollisuus ja kansainvälinen kilpailukyky, Julkaisusarja: Sitra. Miktoria Oy, Helsinki 1998. ISBN 951-563-351-6

Suutari, Minna, 2003. Korkeakoulutettujen työelämänurien alkuvuodet, Laaser-projektin loppuraportti. Akava ry, Painomerkki Oy, Helsinki 2003. ISBN 951-9127-80-1.

Tuomaala, Maija-Sisko (toim.) 2003. Taiteiden tiedekunta opinto-opas 2003-2004. Lapin yliopistopaino 2003.

Tuovinen, Petra 2001. Osaamisen ehdot – selvitys muotoilutoimialasta Suomessa. Taideteollinen korkeakoulu, Koulutuskeskus, Muotoilun tutkimuslaitos. Painopaikka: Kirjapaino Tieto, Helsinki 2001. ISBN 951-558-081-1. Löytyy myös netistä: <http://www2.uiah.fi/koulutuskeskus/designstudio/Osehdot.pdf> . Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa.

Hytönen, Jaana ja työryhmä: Nieminen, Eija & Kettunen, Ilkka 2002. Muotoilun tulevaisuuden tunnistaminen. Ennakkoselvitys muotoilualan koulutuksesta. Väli­raportti 02.10.2002. Muotoilukoulutuksen ennakoitihanke, raportin painotus määrällisessä koulutuksessa.

Netissä: http://www2.uiah.fi/designium/resources/0210_MAARA_Valiraportti.pdf. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa

Julkunen, Raija & Nätti, Jouko & Anttila, Timo 2004. Aikanyrjähdys - keskiluokka tietotyön puristuksessa. Vastapaino 2004. Löytyy myös netistä: Jyväskylän yliopiston sivut, mediatiedotteet, <http://info.adm.jyu.fi/main/portti/tiedotteet/>. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa

Uusikylä, Kari ja Suomi 2015 –kurssien osallistujista koottu työryhmä: Brax, Tuija & Honkala, Matti & Kangasniemi, Erkki & Linna, Markku & Matikainen-Kallström, Marjo

& Mustonen, Jussi & Ojala, Arto & Raivio, Kari & Santamäki-Vuori, Tuire & Sotamaa, Yrjö & Sundbäck, Veli & Varmola. Tapio & Lahti, Vesa-Matti 2003. Oppiminen ja lahjakkuus. Allén, Tuovi (toim.) Askelmerkit tulevaisuuteen, Suomi 2015 –ohjelman loppuraportti, Sitran raportteja 34. Edita Prima Oy, Helsinki 2003, 63. ISBN 951-37-4100-1. Löytyy myös netistä: <http://www.sitra.fi/Julkaisut/raportti34.pdf>. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa.

Muotoilu 2005! –seurantaryhmä: Poutasuo, Kari & Aulio, Olli & Helaniemi, Ulla-Maria & Mesimäki, Jussi & Saarela. Pekka & Valtonen, Anna 2002. Muotoilu 2005! –ohjelman seurantaryhmän väliraportti. Löytyy myös netistä: <http://www.minedu.fi/julkaisut/pdf/49muotoilu.pdf>. Päivitetty 30.12.2002. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa

Virtanen, Ilkka 2002. Yliopistojen kolmas tehtävä. Kunnallisan alan kehittämissäätöön Polemia-sarjan julkaisu nro 44 ©Pole-Kuntatieto Oy Helsinki. ISBN 952-9740-90-5. Löytyy myös netistä: http://www.kaks.fi/pages/polemiikki/02_2002_art5.html. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa.

Lapin yliopisto. Suunta tulevaisuuteen, Lapin yliopiston strategia 2010. <http://www.ulapland.fi/?deptid=15243>. Päivitetty 22.3.2004, Kontio, Markku. Tulostettu 16.05.04. Paperituloste tekijän hallussa.

Teollisen muotoilun koulutusohjelma 2003. <http://www.ulapland.fi/?deptid=12511>. Päivitetty 22.12.2003 Mella, Terhi. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa

Lapin yliopisto. Esittely 2002. <http://www.ulapland.fi/?deptid=9531>. Päivitetty 22.4.2002 Satta-Hakso, Pia. Tulostettu 10.5.04. Paperituloste tekijän hallussa.

KyläELVI, Hanke–esittely s.a. <http://www.ulapland.fi/home/elvi/>. Tulostettu 15.5.04. Paperituloste tekijän hallussa.

Kuvat

Kuva 1. Tekes. 2003. Alueiden elinvoima syntyy innovaatiosta. Osaaminen, erikoistuminen ja verkottuminen ratkaisevat menestyksen kansainvälisessä kilpailussa.

Kuva 2. Nieminen, Eija & Järvinen, Juha & työryhmä: Jääskö, Vesa & Kanerva, Jussi & Koskinen, Ilpo & Salinmäki, Markku & Salovaara, Juhani 2001. Teollisen muotoilun teknologiaohjelman esiselvitys, Teknologiaakatsaus 119/2001. Helsinki 2001.

Liitteet

Tuloste nettikyselystä.